

Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija
Patērētāju tiesību aizsardzības centrsK.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013 • tālr. (+371) 67388624 • fakss (+371) 67388634 • e-pasts: ptac@ptac.gov.lv

(..)

AS „DnB NORD Banka”
Reģ. Nr.40003024725
Smilšu ielā 6,
Rīgā, LV - 1803**LĒMUMS**
par nevienlīdzīgiem un netaisnīgiem līguma
noteikumiem

Rīgā

2007.gada 15.novembrī

Nr.56 -lg

[1] Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – *PTAC*) 2007.gada 12.jūlijā saņemts (...) (turpmāk – *Patērētāja*) 2007.gada 9.jūlija iesniegums (turpmāk – *Iesniegums*) saistībā ar AS „DnB NORD Banka” (turpmāk – *Banka*) 2006.gada 18.oktobrī noslēgto Kredīta līgumu Nr.10516/6H10 (turpmāk – *Līgums*) par kredīta EUR 60 708 apmērā saņemšanu nekustamā īpašuma iegādei un komisijas un ar kredīta saņemšanu saistīto izmaksu samaksai. *Iesniegumā* norādīts, ka *Patērētāja* uzskata, ka *Līguma* 2.daļas 3.2., 10.3., 10.4., 12.2., 13.5., 13.6.apakšpunktu noteikumi neatbilst līgumslēdzēju pušu vienlīdzības principam, tie ir neizdevīgi patērētājam. Tāpat *Iesniegumā* norādīts, ka *Līgums* tika sastādīts iepriekš un *Patērētājam* nebija iespējams ietekmēt *Līguma* noteikumus. *Iesniegumā* izteikts lūgums *PTAC* izvērtēt *Līguma* atbilstību patērētāju tiesību aizsardzības jomu reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem un konstatētos netaisnīgos līguma noteikumus atzīt par spēkā neesošiem.

[2] Sakarā ar saņemto *Iesniegumu* *PTAC* pieprasīja un saņēma *Bankas* 2007.gada 7.septembra paskaidrojumu Nr.CA 5/155 (turpmāk – *Paskaidrojums*). *Paskaidrojumā* norādīts sekojošais.

[2.1] *Banka* uzskata, ka *Līguma* noteikumi atbilst normatīvajiem aktiem, kas regulē patērētāju tiesību aizsardzību, un nepiekrīt *PTAC* vēstulē izteiktajam viedoklim.

[2.2] Attiecībā par *Līguma* 13.9.apakšpunktā ietverto noteikumu *Banka* norāda, ka *Patērētāja* ir parakstījusi *Līgumu*, kas uzskatāms par pierādījumu tam, ka *Līguma* noteikumi ir savstarpēji apspriesti, vienlaikus *Banka* atsauca uz *Civillikuma* 1431.panta noteikumiem. *Banka* uzskata, ka, ja *Patērētāja* *Līguma* noslēgšanas brīdī nebūtu piekritusi *Līguma* noteikumiem, tad viņa nebūtu to parakstījusi.

[2.3] Attiecībā par *Līguma* 6.1.apakšpunktā ietverto noteikumu *Banka* norāda, ka minētais noteikums neierobežo *Patērētājas* tiesības uz kopējo kredīta izmaksu taisnīgu samazināšanu un nav atzīstams par netaisnīgu līguma noteikumu *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* (turpmāk – *PTAL*) izpratnē. Atbilstoši *Līgumam* kredīta atmaksas maksājumi ir veicami katra mēneša 28.datumā, sākot ar 2006.gada

28.decembri (*Līguma* I daļas 7.un 8.punkts). *Banka* norāda arī uz *Līguma* II daļas 3.1.apakšpunkta noteikumu. Līdz ar to, ja *Patērētāja* veic kredīta atmaksas maksājumu pirms noteiktā termiņa, piemēram, mēneša 5.datumā, šis kredīta atmaksas maksājums (neatkarīgi no šī maksājuma summas) būs uzskatāms par saņemtu šī mēneša 28.datumā. Arī procenti par kredīta izmantošanu attiecībā uz pirmstermiņa atmaksāto kredīta summu tiks aprēķināti par laika posmu līdz attiecīgā mēneša 28.datumam. Tāpēc arī gadījumā, ja atbilstoši *Līgumam* pirms noteiktā termiņa būs iespējams atmaksāt kredīta daļu, kas ir mazāka kā grafikā noteiktā nākamā maksājuma kopsomma, tas nesamazinātu kopējās kredīta izmaksas salīdzinājumā ar gadījumu, kad *Līgums* neparedz iespēju atmaksāt kredīta daļu, kas ir mazāka kā grafikā noteiktā nākamā maksājuma kopsomma.

[2.4] *Banka* uzskata, ka *Līguma* II daļas 10.4.apakšpunktā noteiktais līgumsods 10% apmērā no neatmaksātās kredīta summas, kas maksājams papildus *Līguma* II daļas 10.1.apakšpunktā norādītajam līgumsodam, ja kredītņēmējs neveic *Līgumā* noteiktos kredīta atmaksas un procentu maksājumus ilgāk par 60 dienām ir samērīgs ar līgumsaistību pārkāpuma rezultātā radīto zaudējumu un nav uzskatāms par neproporcionāli lielu līgumsodu un nav atzīstams par netaisnīgu līguma noteikumu.

[2.5] Attiecībā uz *Līguma* II daļas 12.2.apakšpunktā ietverto šķīrējtiesas klauzulu *Banka* norādījusi, ka nepiekrīt *PTAC* viedoklim, ka tā ir atzīstama par netaisnīgu līguma noteikumu. *Banka* norāda, ka šī šķīrējtiesas klauzula neparedz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā, bet gan pēc prasītāja (kurš var būt arī patērētājs) izvēles Latvijas Republikas tiesu iestādēs vai Latvijas Komerčbanku asociācijas šķīrējtiesā.

PTAC, izskatot un izvērtējot lietā esošos materiālus, **secina:**

[3] *Patērētājas* un *Bankas* starpā ir noslēgts *Līgums* par kredīta saņemšanu nekustamā īpašuma iegādei. Tiesiskajās attiecībās, kas izriet no *Līguma*, *Patērētāja* ir uzskatāma par patērētāju *PTAL* 1.panta 3.punkta izpratnē, bet *Banka* par pakalpojuma sniedzēju *PTAL* 1.panta 4.punkta izpratnē, savukārt *Bankas* darbības saistībā ar kredīta izsniegšanu *Patērētājai* par pakalpojumu atbilstoši *PTAL* 1.panta 2.punktam. Noslēgtais *Līgums* saskaņā ar *PTAL* 8.panta pirmo daļu ir uzskatāms par patērētāju kredīšanas līgumu. Līdz ar to uz tiesiskajām attiecībām, kas izriet no *Patērētājas* un *Bankas* starpā noslēgtā *Līguma*, ir attiecināmas *PTAL* un citu patērētāju tiesību aizsardzības jomu regulējošo normatīvo aktu prasības.

[4] *PTAL* 25.panta ceturtais daļas 6.punktā ir noteikts, ka *PTAC* funkcijās ietilpst patērētāju tiesību ievērošanas uzraudzība līgumu projektos un līgumos, ko patērētāji slēdz ar ražotājiem, pārdevējiem vai pakalpojumu sniedzējiem, arī normatīvajos aktos paredzēto darbību veikšana, lai ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs grozītu līguma projektu vai pārtrauktu pildīt līguma noteikumus, ja līguma projektā vai noslēgtajā līgumā konstatēti netaisnīgi vai neskaidri noteikumi. Līdz ar to *PTAC* savas kompetences ietvaros ir tiesīgs izvērtēt *Līguma* noteikumu atbilstību *PTAL* un citu normatīvo aktu prasībām.

[5] Saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punkta noteikumiem patērētāju tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir netaisnīgi. Savukārt saskaņā ar *PTAL* 6.panta pirmo daļu ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs nedrīkst piedāvāt tādus līguma noteikumus, kas ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, šo likumu un citiem

normatīvajiem aktiem. Līguma noteikums, kuru līgumslēdzējas puses savstarpēji nav apspriedušas, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam (*PTAL* 6.panta trešā daļa). Atbilstoši *PTAL* 6.panta ceturtās daļas noteikumiem, novērtējot līguma noteikumus, ņem vērā pārdotās preces vai sniegtā pakalpojuma raksturu, visus apstākļus, kādos līgums noslēgts, kā arī noslēgtā līguma un ar to saistītā līguma noteikumus.

[6] *Iesniegumā Patērētāja* norādījusi, ka *Līgums* tika sastādīts iepriekš un viņai nebija iespējams ietekmēt *Līguma* noteikumus. *PTAC* norāda, ka, lai arī *Patērētāja Līgumu* ir parakstījusi, tomēr *PTAL* ir paredzēti izņēmumi no vispārējiem līgumu noslēgšanas noteikumiem: līguma netaisnīgs noteikums var tikt atcelts, ja tas nav ticis apspriests. Tikai līguma parakstīšana no patērētāja puses un informētība par līguma saturu nav uzskatāma par apspriešanu.

Par apspriestiem līguma noteikumiem uzskatāmi līguma noteikumi, par kuriem līgumslēdzēji savstarpēji apspriežot (savstarpēji apmainoties viedokļiem) ir vienojušies. Līdz ar to parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji savstarpēji apsprieda katru līguma noteikumu atsevišķi (skatīt, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedums lietā Nr.C30519003, SKA-59 motīvu daļas 14.punktu).

PTAL 6.panta septītā daļa nosaka, ka „*Ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt*”. *PTAL* 6.panta septītās daļas noteikumi uzliek pierādīšanas pienākumu pakalpojuma sniedzējam gadījumos, kad pastāv domstarpības par to, vai attiecīgie līguma noteikumi ir vai nav savstarpēji apspriesti. Tādējādi *Bankai* kā pakalpojumu sniedzējai ir pienākums pierādīt, ka *Līguma* noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar *Patērētāju*.

Papildus *PTAC* norāda, ka *Paskaidrojumam* pievienotais *Bankas* kredīta līguma projekts (tā II daļas noteikumi), kuru *Banka* piedāvā noslēgt ar patērētājiem, saņemot no *Bankas* kredītu saskaņā ar tādiem noteikumiem, kas līdzīgi *Patērētājas* noslēgtajam *Līgumam*, liecina, ka *Līguma* II daļas noteikumi ir sastādīti iepriekš un ka tie ir tipveida noteikumi. *Bankas* iesniegtā līguma projekta II daļas noteikumi ir tāda paša satura noteikumi, kas ietverti ar *Patērētāju* noslēgtā *Līguma* II daļā.

Saskaņā ar *PTAL* 6.panta piektajā daļā teikto „*līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus*”. Arī Eiropas Kopienų 1993.gada 5.aprīļa direktīvas Nr. 93/13/ECC Par netaisnīgiem līguma noteikumiem patērētāju līgumos (kuras normas ir iekļautas *PTAL*) 3.panta otrajā daļā teikts, ka nosacījums vienmēr uzskatāms par neapspriestu, ja tas ir bijis sagatavots jau iepriekš un patērētājam līdz ar to nav bijusi iespēja ietekmēt šā nosacījuma saturu, īpaši tas ir iepriekš formulētu tipveida līgumu kontekstā. Pie tam, *PTAL* 6.panta sestajā daļā noteikts: „*ja ir apspriesti atsevišķi līguma noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, tad nevar uzskatīt, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi*”.

Papildus *PTAC* norāda, ka „... standartlīgumi *per se* tiek uzskatīti par neapspriežamiem, tāpēc standartnoteikumu piemērošanas gadījumā faktiski nav nekādas juridiskas iespējas izvairīties no *Netaisnīgu noteikumu direktīvas* piemērošanas. Pat skaidri izteikts patērētāja apliecinājums, ka viņš ir iepazīstināts ar līguma standartnoteikumiem un vienojies par tiem, neizslēdz direktīvas piemērošanu” (*G. Zadraks. Direktīvas 93/13/EEK par netaisnīgiem noteikumiem patērētāju līgumos*

nepieciešamā reforma, Likums un Tiesības, Nr.4, 2005, 103.lpp.). Vienlaicīgi *PTAC* norāda, ka regulējums attiecībā uz netaisnīgiem līguma noteikumiem ir iekļauts, lai nepieļautu, ka kāda no līgumslēdzēju pusēm piespiestu otru pusi noslēgt līgumu, kura noteikumi atbilst tikai vienas līgumslēdzēju puses interesēm, otrai pusei atņemot tai nozīmīgas tiesības, tādējādi skarot patērētāju intereses.

Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī to, ka *Banka* nav iesniegusi pierādījumus, kas apliecinātu *Līguma* noteikumu savstarpēju apspriešanu ar *Patērētāju* kā to nosaka *PTAL* 6.panta septītās daļas noteikumi, *PTAC* secina, ka *Līguma* II daļas 6.1., 10.4., 12.2., 13.9.apakšpunkta noteikumi nav savstarpēji apspriesti ar *Patērētāju*.

[7]*Līguma* II daļas 3.2.apakšpunkts paredz, ka „*Bankai ir tiesības ik pēc 5 gadiem pēc Līguma noslēgšanas pārskatīt Papildus likmi, pamatojoties uz vispārējām tendencēm Latvijas komercbanku kredītresursu tirgū. Ja Kredītņēmējs 30 (trīsdesmit) dienu laikā pēc Bankas rakstiska pieprasījuma saņemšanas rakstiski nepiekrīt Bankas piedāvātajām Papildus likmes izmaiņām un neparaksta attiecīgus Līguma un Nodrošinājuma līgumu grozījumus, Bankai ir tiesības prasīt no Kredītņēmēja Līguma saistību pirmstermiņa izpildi*”.

PTAC secina, ka *Banka* ir *Līguma* sevišķajos noteikumos iekļāvusi procentu likmi, kas sastāv no bāzes likmes un papildus likmes (1,5% gadā). *PTAC* arī secina, ka *Līguma* II daļas 3.2.apakšpunkts paredz, ka *Bankai* ir tiesības ik pēc 5 gadiem pārskatīt papildus likmi, pamatojoties uz vispārējām tendencēm Latvijas komercbanku tirgū. *PTAC* norāda, ka, ja *Banka* iekļauj šādu punktu līgumā ar patērētāju, tad tai pirms līguma noslēgšanas ir pienākums informēt patērētāju par šo nosacījumu, jo tas ir būtisks, lai patērētājs varētu izvērtēt piedāvātā pakalpojuma izdevīgumu salīdzinājumā ar citu aizdevēju piedāvātajiem pakalpojumiem.

Tāpat arī *PTAC* secina, ka *Bankai* šādu grozījumu veikšanas gadījumā, ja patērētājs tiem nepiekrīt, ir tiesības vienpusēji atkāpties no *Līguma*, pieprasot visu kredītsaistību pirmstermiņa izpildi. *PTAC* norāda, ka šādā gadījumā *Banka* nevar pieprasīt no patērētāja procentu par neizmantoto aizdevuma termiņu samaksu, ņemot vērā, ka līgumsaistības tiks izbeigtas nevis tādēļ, ka patērētājs nav izpildījis savas līgumsaistības, bet gan tādēļ, ka patērētājs nepiekrīt *Bankas* piedāvātajai pārstrādātajai procentu likmei. Tas izriet arī no *Līguma* 3.1.apakšpunkta, kurā noteikts, ka „*Banka aprēķina procentus par Kredīta izmantošanu (...) par faktisko Kredīta izmantošanas laiku no Kredītņēmējam izsniegtā un Bankai neatmaksātā Kredīta apmēra*.”

Vienlaikus *PTAC* secina, ka *Bankas PTAC* iesniegtajā līguma projektā šāds līguma punkts nav ticis iekļauts.

[8] *Līguma* II daļas 10.1.apakšpunkts paredz, ka „*Ja Kredītņēmējs neveic Maksājumus saskaņā ar Grafiku, kā arī sākot ar desmito dienu no Bankas vienpusējas atkāpšanās no Līguma, Kredītņēmējs maksā Bankai līgumsodu 0,3% (procenta trīs desmitdaļas) dienā no nesamaksātās summas*”.

Saskaņā ar *Līguma* II daļas 10.4.apakšpunktu „*Ja Kredītņēmējs neizmanto Kredītu (tā daļu) Līgumā noteiktajam Kredīta mērķim vai pārkāpj Līguma Īpašos noteikumus, vai neveic Maksājumus saskaņā ar Grafiku ilgāk kā 60 (sešdesmit) dienas, Kredītņēmējs maksā Bankai līgumsodu 10% (desmit procenti) apmērā no neatmaksātās Kredīta summas*”.

Izvērtējot *Līguma* II daļas 10.1.pakšpunktā noteikto „*Ja Kredītņēmējs neveic Maksājumus saskaņā ar Grafiku (..) Kredītņēmējs maksā Bankai līgumsodu 0,3% (procenta trīs desmitdaļas) dienā no nesamaksātās summas*”, kontekstā ar *Līguma*

10.4.apakšpunkta noteikumu „*Ja Kredītņēmējs (..) neveic Maksājumus saskaņā ar Grafiku ilgāk kā 60 (sešdesmit) dienas, Kredītņēmējs maksā Bankai līgumsodu 10% (desmit procenti) apmērā no neatmaksātās Kredīta summas*”, PTAC secina, ka Patērētājam par vienu un to pašu pārkāpumu – maksājumu savlaicīgu neveikšanu ilgāk par 60 dienām – var būt jāmaksā dubultais līgumsods: saskaņā ar Līguma II daļas 10.1.apakšpunktu līgumsods 0,3% dienā no nesamaksātās summas, ja Patērētāja neveic maksājumus saskaņā ar grafiku, bet saskaņā ar Līguma II daļas 10.4.apakšpunktu līgumsods 10% apmērā no neatmaksātās kredīta summas, ja Patērētāja neveic maksājumus saskaņā ar grafiku ilgāk kā 60 dienas. Tādējādi PTAC norāda, ka Līguma II daļas 10.4.apakšpunkta noteikumi nostāda Patērētāju savu interešu aizsardzībai neizdevīgā stāvoklī un ir pretrunā ar labticīguma prasībām. Saskaņā ar PTAL 5.panta otrās daļas 5.punktu un 6.panta trešās daļas 1.punktu Līguma II daļas 10.4.apakšpunkta noteikums daļā „*vai neveic Maksājumus saskaņā ar Grafiku ilgāk kā 60 (sešdesmit) dienas*” ir atzīstams par netaisnīgu līguma noteikumu.

[9] **Līguma II daļas 10.5.apakšpunkts** paredz, ka Banka ir tiesīga vienpusēji atkāpties no Līguma un prasīt Kredītņēmēja pilnīgu Līguma saistību pirmstermiņa izpildi, ja: „*Kredītņēmējs Līgumā noteiktajā kārtībā nav informējis Banku par saistību uzņemšanos vai arī Banka pamatoti uzskata, ka papildu aizdevuma saistību uzņemšanās rezultātā Kredītņēmēja finansiālais stāvoklis ir tik būtiski pasliktinājies, ka Banka Kredītu nebūtu izsniegusi, ja tas būtu tāds bijis uz Līguma parakstīšanas dienu*”. Saskaņā ar **Līguma II daļas 10.6.apakšpunktu** Bankas vienpusējas atkāpšanās gadījumā Kredītņēmējs pēc Bankas pirmā pieprasījuma veic pilnīgu Līguma saistību pirmstermiņa izpildi. PTAC norāda, ka šādā gadījumā Bankai patērētājam būtu jādod saprātīgs laiks, lai patērētājs varētu iegūt pietiekamus naudas līdzekļus, lai pilnībā varētu izpildīt līgumsaistības, līdz ar to minētais Līguma noteikums būtu jāprecizē. Tāpat PTAC norāda, ka minētais Līguma noteikums būtu jāprecizē, norādot, ka patērētājam ir jāinformē Banka tikai par tādu saistību uzņemšanos, kas var ietekmēt konkrētā līguma izpildi (no pašreizējās redakcijas izriet, ka patērētājam ir pienākums informēt par jebkuru saistību (arī, kas nav un nevar ietekmēt Līguma izpildi) uzņemšanos. Saskaņā ar PTAL 6.panta otrās daļas noteikumiem neskaidri un neprecīzi rakstveida līguma noteikumi tiek tulkoti par labu patērētājam.

[10] **Līguma II daļas 12.2.apakšpunkts** paredz, ka „*Ja 5 (piecu) darba dienu laikā Līdzēju starpā netiek panākta vienošanās, strīds tiek nodots izskatīšanai saskaņā ar Latvijas Republikas likumdošanu un pēc prasītāja izvēles - vai nu Latvijas Republikas tiesu iestādēs, vai arī Latvijas Komerčbanku asociācijas šķīrējtiesā Rīgā saskaņā ar šīs šķīrējtiesas statūtiem, reglamentu un nolikumu par Latvijas Komerčbanku asociācijas šķīrējtiesas izdevumiem, šķīrējtiesnešu skaits ir viens, šķīrējtiesas izskatīšanas valoda ir latviešu*”.

PTAC norāda, ka 12.2.apakšpunktā ietvertā šķīrējtiesas klauzula ierobežo patērētāja tiesības griezties tiesā un ierobežo patērētāja izvēles brīvību izvēlēties tiesību sargājošo iestādi, kurā vērsties, jo, ja prasītājs ir pakalpojuma sniedzējs, prasība tiek celta šķīrējtiesā, un prasītājs nevar „izvairīties” no šķīrējtiesas procesa. Tādas klauzulas redakcija teorētiski paredz (bet praksē tā notiek gandrīz katrā gadījumā), ka var tikt aizskartas tieši tā pašas patērētāja intereses, kuras tiek aizskartas klasiskās šķīrējtiesas klauzulas gadījumā. Tāpat PTAC norāda uz konkrētiem Administratīvās rajona tiesas spriedumiem, kuros šāda šķīrējtiesas klauzula ir atzīta par netaisnīgu

līguma noteikumu. Administratīvā rajona tiesa 2005.gada 12.augusta spriedumā lietā Nr. A42241705 (A2417-05/13) norādījusi, ka „*patērētāja izvēles brīvība varētu realizēties tikai tādā gadījumā, ja šajās [līguma punktā norādītajās] tiesību sargājošās iestādēs vērstos pats patērētājs. Savukārt gadījumā, ja pakalpojuma sniedzējs... strīda risināšanai izvēlētos vērsties šķīrējtiesā, patērētājam būtu bijusi liegta izvēles brīvība strīda risināšanas iestādes izvēlē*”. Līdzīgs viedoklis izteikts arī Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 21.februāra spriedumā lietā Nr.A42394906 (A2123-07/2).

PTAC norāda, ka kreditēšanas līguma specifika nosaka to, ka pēc tam, kad aizdevējs veic aizdevuma summas izmaksu, tā saistības ir (par līguma būtiskajiem noteikumiem) izpildītas un aizdevējs iegūst prasījuma tiesības par naudas atmaksu un citu līguma noteikumu izpildi. Līdz ar to prasītājs kreditēšanas līguma gadījumā 90% ir tieši aizdevējs. Ņemot vērā, ka aizdevējam ir tiesības noteikt strīda izskatīšanas piekritību (vispārējās jurisdikcijas un/vai šķīrējtiesa), tad aizdevējam potenciāli ir daudz lielākas iespējas noteikt strīda piekritību šķīrējtiesai. No iepriekš minētajiem apsvērumiem vadoties var secināt, ka šāda šķīrējtiesas klauzula nostāda patērētāju neizdevīgākā stāvoklī, jo pēc līguma noslēgšanas un aizdevuma saņemšanas, tā iespējas nodrošināt strīda izskatīšanu vispārējās jurisdikcijas tiesā ir salīdzinoši mazākas. (skat., Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 3.oktobra spriedumu lietā Nr.A42373806, A1887-07/17, motīvu daļas 17. un 18.punkts).

Tāpat PTAC vērš uzmanību arī uz tiesību zinātnieku viedokli. Prof.Dr.habil.iur. Kalvis Torgāns 2005.gada 11.janvāra rakstā „Šķīrējtiesas Latvijā: vajadzīgas radikālas pārmaiņas” „Latvijas Vēstneša” izdevumā „Jurista vārds” norāda sekojošo: „*Latvijas šķīrējtiesu reglamentos par pamatu ņemti visautoratīvākie UNICITRAL noteikumi (turpmāk – Noteikumi), un tajos nekādi ierobežojumi ne attiecībā uz dibināšanu, ne šķīrējtiesnešu skaitu, ne šķīrējtiesnešu (arbitru) kvalifikāciju nav atrodamā....Tālāk atzīmēsim, ka šie Noteikumi ir domāti komercstrīdu izskatīšanai, un tur piedāvātā šķīrējtiesas klauzula ir laba komersantam, bet attiecībā uz patērētāju vai nekomersantu vispār varētu būt cita veida klauzula, kas aizsargā vājāko pusi*”. K.Torgāns arī norādījis, ka: „*ļaujot bez ceremonijām patērētājam uzspiest vienu šķīrējtiesnesi un ar to viņam atņemt iespēju uz lietas izskatīšanu tiesā, tiek pārkāpts Patērētāju tiesību aizsardzības likums*” (K.Torgāns. *Šķīrējtiesas Latvijā: vajadzīgas radikālas pārmaiņas*. Jurista Vārds, 11.01.2005.). K. Torgāns skaidrojis, ka šķīrējtiesas process galvenokārt ir domāts strīdu izskatīšanai starp komersantiem, kas noteikts arī UNCITRAL noteikumos (United Nation Commission On International Trade Rule, Arbitration rules, General Assembly Resolution 31/98), kas pārņemti daudzu Latvijas šķīrējtiesu reglamentos.

Kā jau iepriekš tika norādīts strīdus izskatīšana šķīrējtiesā pamatā ir domāta komersantiem, kuriem svarīgāks ir tieši procesa virzības ātrums, nolēmuma galīgums, iespēja vienoties par procesa norises gaitu, kā arī konfidencialitāte. Līdz ar to iepriekšminētie šķīrējtiesas aspekti ir izdevīgi komersantiem, kuriem ilgstoša tiesvedība un iespēja pārsūdzēt tiesas lēmumu bieži vien ir traucējošs aspekts komercdarbībai. Savukārt patērētājam ir tieši pretējas intereses, kuras praktiski nav iespējams realizēt šķīrējtiesas procesā, galvenokārt pušu nevienlīdzīgā stāvokļa un sprieduma galīguma dēļ.

Saskaņā ar PTAL 6.panta trešās daļas 7.punktu, par netaisnīgiem līguma noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas „*izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz strīdu izskatīšanu tikai*

šķirējtiesā”. *PTAC* norāda, ka, lai arī šajā gadījumā ir formāli novērsta neatbilstība *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punkta noteikumiem, tomēr *PTAC* secina, ka arī konkrētās šķirējtiesas klauzulas sekas ir identiskas ar šķirējtiesas klauzulas, kas pieļauj strīdu izskatīšanu tikai šķirējtiesā sekām: prasītājs ir pakalpojuma sniedzējs, prasība tiek celta šķirējtiesā, un patērētājs nevar „izvairīties” no šķirējtiesas procesa. Tāda klauzulas redakcija teorētiski paredz (bet praksē tā notiek gandrīz katrā gadījumā), ka var tikt aizskartas tieši tās pašas patērētāja intereses, kuras tiek aizskartas klasiskās šķirējtiesas klauzulas gadījumā. Tādējādi šāds *Līguma* II daļas 12.2.apakšpunkta noteikums nostāda *Patērētāju* savu tiesību realizācijai neizdevīgā stāvoklī un atbilstoši *PTAL* 6.panta trešās daļas 1. un 7.punkta noteikumiem (kontekstā ar *PTAL* 5.panta otrās daļas 5.punkta noteikumiem) ir atzīstams par netaisnīgu līguma noteikumu.

[11] ***Līguma* II daļas 13.5.apakšpunkta** noteikums nosaka, ka „*Visas komisijas maksas, kas nav īpaši atrunātas Līgumā, Kredītņēmējs maksā Bankai saskaņā ar Bankas pakalpojumu cenrādi*”. *PTAC* norāda, ka par visām komisijas maksām *Bankai* un *Patērētājam* ir jāvienojas *Līgumā*, tāpat *PTAC* norāda, ka *Līgumā* būtu konkrēti un precīzi jāatrunā visas komisijas maksas, kas *Patērētājam* varētu tikt pieprasītas sakarā ar noslēgto *Līgumu*. Saskaņā ar *PTAL* 6.panta otrās daļas noteikumiem neskaidri un neprecīzi rakstveida līguma noteikumi tiek tulkoti par labu patērētājam. Ja šāda informācija nav precīzi norādīta *Līgumā*, tad *Patērētājam* nav pienākums maksāt šīs komisijas maksas.

[12] ***Līguma* II daļas 13.6.apakšpunkta** noteikums nosaka, ka „*Ja līdz Kredīta izsniegšanas termiņa datumam Kredīta izsniegšana nav uzsākta, tad ar minētā termiņa notecējumu Līguma darbība tiek izbeigta, izņemot Kredītņēmēja pienākumu samaksāt Bankai Komisiju*”. Attiecībā uz minēto *Līguma* noteikumu *PTAC* norāda, ka *Banka* komisiju no *Patērētājas* var pieprasīt, ja *Patērētājas* pašas vainas dēļ viņai nav izsniegts kredīts. Tāpat *PTAC* norāda, ka *Līgumā* arī *Patērētājam* būtu jāparedz vienlīdzīgas tiesības saņemt komisijas maksai līdzvērtīgu maksājumu, ja kredīts *Patērētājam* netiek izsniegts *Bankas* vainas dēļ. Saskaņā ar *PTAL* 5.panta pirmo daļu līgumos, ko patērētājs slēdz ar ražotāju, pārdevēju vai pakalpojuma sniedzēju, līgumslēdzējām pusēm ir vienlīdzīgas tiesības. Ņemot vērā iepriekš minēto, *PTAC* norāda, ka *Līguma* II daļas 13.6.apakšpunkta noteikums būtu jāgroza.

[13] ***Līguma* II daļas 13.9.apakšpunkts** paredz, ka „*Līdzēji apliecina, ka ir iepazinušies ar visiem Līguma noteikumiem, savstarpēji apsprieduši šos noteikumus, pilnībā saprot to nozīmi, piekrīt tiem un apņemas tos izpildīt*”.

Attiecībā uz minēto noteikumu *PTAC* norāda, ka šāda atruna pati par sevi nav vēl pierādījums tam, ka līguma noteikumi ir tikuši savstarpēji apspriesti ar patērētāju. No *PTAL* 6.panta piektās daļas noteikumiem izriet, ka līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus. Turklāt *PTAL* 6.panta sestā daļa nosaka, ka, ja ir apspriesti līguma atsevišķi noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, tad nevar uzskatīt, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi. Atbilstoši *PTAL* 6.panta septītās daļas noteikumiem pierādīšanas pienākums par līguma noteikumu savstarpēju apspriešanu ar patērētāju ir uzlikts ražotājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam. Tādējādi *PTAC* norāda, ka neatkarīgi no *Līguma* II daļas 13.9. apakšpunktā noteiktā domstarpību gadījumā par to,

vai attiecīgais līguma noteikums ir ticis apspriests ar patērētāju, *Bankai* tas ir jāpierāda, pretējā gadījumā šādai *Līguma* II daļas 13.9.apakšpunktā noteiktajai atrunai par līguma noteikumu apspriešanu ir tikai deklaratīva nozīme un tas nav pietiekams pierādījums, ka *Līguma* noteikumi ar *Patērētāju* tika savstarpēji apspriesti. *PTAC* uzsver, ka tikai līguma parakstīšana no patērētāja puses un informētība par līguma saturu nav uzskatāma par apspriešanu. Par apspriestiem līguma noteikumiem uzskatāmi līguma noteikumi, par kuriem līgumslēdzēji savstarpēji apspriežot (savstarpēji apmainoties viedokļiem) ir vienojušies. Līdz ar to parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji savstarpēji apsprieda katru līguma noteikumu atsevišķi (skatīt, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedums lietā Nr.C30519003, SKA-59 motīvu daļas 14.punktu).

Ņemot vērā augstāk minēto un pamatojoties uz *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 3.panta 2.punktu, 5.panta pirmo daļu, 5.panta otrās daļas 5.punktu, 6.panta pirmo daļu, 6.panta otro daļu, 6.panta trešās daļas 1.punktu, 6.panta trešās daļas 7.punktu, 6.panta piekto daļu, 6.panta sesto daļu, 6.panta septīto daļu, 25.panta ceturtais daļas 6.punktu, 25.panta astotās daļas 1.punktu, *PTAC* **uzdod:**

- 1) *Bankai* pārtraukt pildīt ar *Patērētāju* noslēgtajā *Līgumā* netaisnīgo *Līguma* II daļas **10.4.apakšpunkta** noteikumu daļā „vai neveic Maksājumus saskaņā ar *Grafiku* ilgāk kā 60 (sešdesmit) dienas”, **12.2.apakšpunktu**.
- 2) *Bankai* pārtraukt pildīt ar citiem patērētājiem noslēgtajos līgumos tāda paša satura līguma noteikumu kā *Līguma* II daļas **10.4.apakšpunkta** noteikums daļā „vai neveic Maksājumus saskaņā ar *Grafiku* ilgāk kā 60 (sešdesmit) dienas”, **12.2.apakšpunkts**.
- 3) **mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās** dienas *Bankai* grozīt patērētājiem piedāvātajos līguma projektos tāda paša satura līguma noteikumu kā *Līguma* II **10.5.apakšpunkts, 12.2.apakšpunkts, 13.6.apakšpunkts**.
- 4) *Bankai* sniegt informāciju *PTAC* par administratīvā akta izpildi pirms administratīvā akta lemjošās daļas 3.punktā noteiktā izpildes termiņa beigām atbilstoši *PTAL* 25.panta desmitās daļas noteikumiem (tai skaitā, iesniedzot pārstrādātos līgumu projektus).

Saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 70.panta pirmo daļu, 76.panta pirmo daļu un otro daļu, 79.panta pirmo daļu un *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 25.panta pirmo daļu šo administratīvo aktu adresāti var apstrīdēt Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijā viena mēneša laikā kopš tā paziņošanas adresātiem, iesniedzot iesniegumu Patērētāju tiesību aizsardzības centrā, Rīgā, Kr. Valdemāra ielā 157, LV – 1013.

Direktore

(paraksts)

B.Vītoliņa

(zīmogs)

IZRAKSTS PAREIZS